

У Національному театрі Франка під завісу 101-го сезону відбулася прем'єра – першопрочитання п'єси Кропивницького «На руїнах»

Основоположник українського професійного театру Марко Кропивницький називав свої одноактні п'єси «шутка-оперетка». Вони й справді фонтанують гумором, розмаїттям гротескових характерів, розсипами дотепів, комічних ситуацій та жартів. А як щодо філософії й людяності в його п'єсах? До якої ницості може дійти людина у своєму бажанні користолюбства і зухвалого, відчайдушно нехтування тими, хто поруч, заради власної вигоди?

Режисер Петро Ільченко, заслужений діяч мистецтв, визнаний майстер класичних постановок, які завжди проходять з аншлагами і випробувані роками («Шельменко-денщик», 1999, «Кайдашева сім'я», 2000, «Мартин Боруля», 2001, «За двома зайцями», 2007) поставив на камерній сцені Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка виставу «Комедія на руїнах» – першопрочитання п'єси Марка Кропивницького.

Сюжет п'єси «На руїнах» доволі простий – молодий панич Рафаїл Смородіна (любитель карт та вродливих циганок), втративши батька, опиняється на межі банкрутства. Крізь пелену важкого похмілля він раптово розуміє, що його родовий маєток спливає від нього за борги, а «спритні» слуги, скориставшись ситуацією і слабкодухістю свого недолугого у побутових справах хазяїна, хитрим маневром перетворилися на тих, хто тепер ладен ним помикати.

КРОПИВНИЦЬКИЙ – ЦЕ НАШ ФУНДАМЕНТ І ПЛЕЧІ, НА ЯКІ СТАЮЧИ, МИ СТАРАЄМОСЯ ГЛЯНУТИ ДАЛІ ЗА ГОРИЗОНТ

Після прем'єри я поспілкувалася з режисером вистави **Петром Ільченком** і розпитала, чому він звернувся до п'єси, яка ще не має власної сценічної історії.

Петро Ільченко

- Пане Петре, чому саме «На руїнах»? До того ж, ви нічого не осучаснювали, не намагалися наблизити її до сьогодення, взяли першоджерело – і з ним працювали.

- По-перше, минулого року була 180-та річниця від дня народження Марка Кропивницького. А це – наш фундамент і плечі, на які стаючи, ми стараємося глянути далі за горизонт. Мені здається, що сучасність – у самому Кропивницькому, коли кажуть – назад до класики, я згоден переформулювати і сказати: «Вперед до класики». Класики завжди попереду.

А потім – зараз стільки осучаснень, що я раптом подумав, а чому б не піти в інший бік? Справа ж не в тому, щоб ми всі йшли в одному напрямку, і я чомусь довіряюся в даному випадку Кропивницькому.

Це фактично перше прочитання п'єси – її колись ставили, але вона монтувалася в іншу виставу. А як самостійний твір – це перше прочитання за всю історію. Тобто, сам Кропивницький у своєму театрі цей твір не ставив, він був вмонтований, а потім вилучений з драми «Олеся».

Тому «На руїнах» не була апробована самим автором, і ми постаралися оцієї цілісності досягнути. А якщо при цьому ще пробувати переписувати те, що, як кажуть, ще не замішано, – мені здається, буде не зовсім правильно. Спочатку треба затвердити певний канон чи матрицю, – розповів режисер.

Олег Терновий

У виставі два склади, і в день прем'єри роль Рафаїла Смородіни мав грати Андрій Романій, але напередодні вистави актор зламав ногу і на сцену вийшов Олег Терновий, який грає Смородіну в другому складі. Тож розпитую у Тернового після вистави:

- Олеже, у мене склалося враження, що ніби всі грали комедійних персонажів, а от ви свого – зробили драматичним... Мені його було по-людськи шкода – хороший хлопець.

- Коли я читав п'єсу, у мене справді виникло до нього співчуття, мені не хотілося його карикатуризувати, робити з нього незрозуміло кого – він мені якимось чином став навіть близький. На його місці я, напевно, теж вважав би, що правий у цій ситуації, і не розумів би щиро, а чого така несправедливість і довкола все проти мене обертається? В цьому і є трагікомізм.

Насправді, він не те, що п'яниця й гультьай, а просто молодий ще хлопець, який таким виховувався: жив у Петербурзі, служив (принаймні, так думав батько, який його фінансував). Тому я для себе визначив так – він гультьай, але благородний гультьай, він все ж панської крові, вихований, не селяк.

У зв'язку зі смертю батька, він змушений був сюди приїхати і займатися побутовими справами, які йому абсолютно чужі. Він звик, що батько вирішує всі його проблеми, тобто – вперше в житті йому довелося щось вирішувати самому. До того ж, з важкого перепою і з нерозумінням, як взагалі сталося, що суспільство почало змінюватися і таке явище, як дворяни, почало себе ізживати. Ціле покоління таких випещених, розбалуваних «дітей» були не готові до змін у соціумі! З одного боку, він і сам винен у цьому, бо він – теж частина соціуму, а з іншого боку – він жертва, тому що так вихований і не знав іншого, не розумів, що треба комусь співчувати чи інакше себе поводити. Така подвійна, по суті, штука.

- Тобто негативного героя ви з нього не стали робити, хоча він, напевно, автором таким і не закладався. Взагалі у вашій практиці є негативні персонажі?

- Таких прямо підлих, щоб зло свідомо робили, у мене немає (*сміється*), є – напівнегативні, які не усвідомлюють свою «негативність». Наприклад, у виставі «Шельменко-денщик» я граю Лопуцьковського, який приїжджає свататися, бо батьки між собою домовилися, що засватають йому свою дочку, а вона любить іншого. Тобто він стає заручником ситуації: йому сказали, що дівка піде за нього, а вона каже: не піду! Мій герой наполягає. Складно однозначно назвати його негативним персонажем, але для головної героїні він негативний.

Мені взагалі не цікаво ділити на чорне і біле, цікавіше грати неоднозначних персонажів! Персонаж може бути в чомусь винен, але актор має бути його адвокатом, знайти йому внутрішні виправдання. Коли ти на себе приміряєш його шкуру, ти думаєш: він же вважає, що правий, і починаєш прибудовувати відповідну лінію. Тоді роль виходить не пласка.

- У чому, на вашу думку, полягає актуальність вистави «Комедія на руїнах»?

- Знаєте, чим більше ми її розбирали, тим більше знаходили в ній актуальності. Спочатку говорили про 1990-ті, проводили якісь паралелі – тоді теж суспільство змінювалося і було поламано багато доль, коли правила гри змінилися.

Але, за моїми відчуттями, вона надзвичайно актуальна й сьогодні, бо зараз теж усе стрімко змінюється і буде змінюватися, й кожен може опинитися на власних «невидимих руїнах», коли усі життєві плани розбиваються вщент – та ж сама пандемія!

Петро Іванович Ільченко – спец по класиці, зокрема – по українській, у нього здорово йдуть вистави, поставлені у класичних стандартах, той же «Мартин Боруля» (в якому я теж граю) і «Шельменко-денщик», і «Кайдашева сім'я»! Вже перевалило за 20 років, як вони на сцені, й вже скільки разів ставало питання – може, давайте спишемо цю виставу? А адміністрація каже: почекайте, продаються повні зали, глядачеві подобається, значить – і на класичні постановки є попит.

Людям хочеться дивитися щось без «наворотів», просто якусь людську історію, за якою ти можеш спокійно стежити, співпереживати, щиро сміятися.

ТУТ УРИВКАМИ Є БАГАТО ХАРАКТЕРІВ, ЯКІ «НАРІЗАНИ» З ІНШИХ П'ЄС, НАПРИКЛАД, МІЙ СТЬОПКА – ЦЕ ТАКИЙ СОБІ ГОЛОХВАСТОВ

Павло Піскун

В актора **Павла Піскуна** – навпаки, абсолютно гротескна роль лакея Стюпки, з якою він блискуче впорався. А як старанно він вимовляв слово «хвундамент»! Це треба тільки бачити. Але, як виявилося, до сміху в залі актор ставиться по філософськи:

- Звичайно, нашим бажанням було зробити комедію і, сподіваюся, що нам це вдалося, судячи з реакції залу. Але головне – не піти зараз за глядачем і не почати це педалювати, особливо тут, на камерній сцені. Коли зал сміхом нас провокує на те, щоб ми ішли ще далі, починається інший театр... Коли жарт тонкий, влучний і дуже обережно виражений в акторському існуванні – набагато смачніше! Глядач тоді його «досміює» й додумує сам якісь речі. Смішно має бути не від того, що актор, наприклад, перегинає палицю в жарті, а від самої ситуації, від самої суті того, що відбувається на сцені, – поділився актор.

Від розповів, що головним завданням було зберегти автора, його думки, його напрямки і те, що він хотів сказати.

- П'єса написана 120 років тому, й хоча у нас не було завдання конкретно грати ту епоху, але треба було максимально зберегти те, що закладав автор. Тут же уривками є багато характерів, які «нарізані» з інших персонажів його п'єс, наприклад, мій герой – лакей Стюпка – це може бути такий собі Голохвастов. Ми собі так його побачили, коли читали, але потім трошки відійшли від надмірного прояву в цьому герої Голохвастова, щоб він не домінував. Це ж має бути людська і трошки філософська історія.

Загалом, у нас була задача зберегти театр тих часів у тексті й зберегти текст максимально дослівно. Не знаю, наскільки вийшло, думаю, що все одно щось може загубитися, адже актори імпровізують і дещо змінюють, але ми намагалися максимально зберегти стиль, в якому п'єса була написана, – сказав Павло Піскун.

МИ БРАЛИ САМЕ АКТОРСЬКИЙ ПОГЛЯД. КРОПИВНИЦЬКИЙ В ПЕРШУ ЧЕРГУ БУВ АКТОРОМ, І МИ ХОТИЛИ ЗРОБИТИ ПЕВНУ МАТРИЦЮ ВІД ЦЬОГО

Режисер Ільченко додав, що сам Кропивницький був актором у першу чергу, а потім драматургом, режисером, композитором, продюсером, організатором. Тому театр хотів, враховуючи, що це, по-суті, перше прочитання, зробити певну матрицю від цього усього.

«У нас грають блискучі актори: Альоша Зубков і Володя Ніколаєнко грають Шклянку. Параскеву Митрівну грають Настя Добриніна і Валя Ілляшенко. Хвесю у нас грають актриси Марина Кошкіна і Марина Веремійчук. Володимир Коляда і Валерій Дудник грають Кулика. Тихона зі старих слуг – грають Олексій Петухов і Олександр Логінов, а лакея Стьопку – Ренат Сеттаров і Павло Піскун. Шльома Каплан, швець – Сергій Калантай та Олексій Паламаренко; Гершко Столярів, кравець – Дмитро Завадський і Вадим Полікарпов, а німця-колоніста Пфейфера – Ярослав Гуревич і Володимир Нечепоренко.

Ми зробили виставу з величезною вдячністю до автора, оскільки сьогодні до драматургів ставляться, як до привидів, а мені здається – вони були, є і залишаться навіки фундаментом і основою. Тому хотілося б, щоб звучала сучасність Кропивницького, а не наша», – підсумував режисер вистави «Комедія на руїнах» Петро Ільченко.

Наступний показ вистави заплановано на 14 липня.

Любов Базів. Київ